

“Jo, el malparit brillant”

L'advocat Jacques Vergès.

Ha conegut Mao i Pol Pot. Ha defensat el terrorista Carlos i el carnisser nazi Barbie: Jacques Vergès, de 83 anys, és l'advocat més reconegut del món. El seu client més recent és Khieu Samphan, ex-cap d'estat dels khmers roigs, als tribunals per crims de guerra.

Senyor Vergès, us agrada el mal?

—La natura és salvatge, imprevisible i absurdament cruel. L'home es distingeix dels animals en el fet que es pot pronunciar pel mal. El delicté és el símbol de la nostra llibertat.

—Una visió del món cínica.

—Una visió realista.

—Heu defensat alguns dels assassins de masses més grans de la història contemporània. Us diuen *l'advocat del diable*. Per què us sentiu atret per clients com Carlos o Klaus Barbie?

—Crec que tothom té —independentment de què hagi fet— el dret a un judici just. L'opinió pública sempre és a punt per a col·locar l'etiqueta de *monstre*, però no hi ha monstres. Igual que el mal absolut. Els meus clients són persones: persones amb dos ulls, dues mans, un sexe i sentiments. Això els fa tan sinistres.

—Com és que penseu això?

—El més xocant, però, és que el monstre Hitler estimés tant el seu gos i que besés la mà de les seves secretàries, com sabem dels textos sobre el

Tercer Reich i el film *Der Untergang* ('L'enfonsament'). I, dels meus clients, trobo interessant de saber què els porta a cometre aquests actes tan cruels. He d'aclarir l'ambició, el camí que els ha portat a aquests actes. Un bon procés és com una obra de Shakespeare, una obra d'art.

—**Vós mateix interveniu com a actor principal als teatres de París amb *Madeleine*, una obra d'un sol personatge que escriu.**

—Tracta, naturalment, sobre mi, sobre la feina d'advocat i sobre la natura del procés judicial: en tot procés es representa un drama a ulls de tothom, un duel entre la defensa i l'acusació. Ni l'una ni l'altra no expliquen necessàriament la veritat, sinó històries possibles. Finalment se'n declara un guanyador, i això no sempre té a veure amb la justícia.

—**Hi ha persones la defensa de les quals no assumiríeu per principi?**

—Un dels meus principis és no tenir principis. Per això mai no rebutjaria ningú.

—**Posem per cas Adolf Hitler ...**

—...hauria defensat Hitler. També acceptaria Ossama Bin Laden com a client; fins i tot George W. Bush. Sempre que es reconegui culpable.

—**Ara no voldreu posar al mateix sac Hitler, Bin Laden i Bush i les seves faltes.**

—Cada delictes és únic, i cada delinqüent també. Per això es prohibeixen les comparacions.

—**El vostre nou client és Khieu Samphan, ex-cap d'estat de l'infame govern dels khmers roigs, un home amb uns antecedents que el vinculen amb vos. Fa més de 55 anys que us vau conèixer a París, quan pertanyíeu al mateix grup comunista. Ara Khieu Samphan és davant de la justícia a Phnom Penh. Al tribunal es parlarà de genocidi.**

—A Cambodja no hi va haver cap genocidi.

—**De debò que no? A causa del règim de terror dels khmers roigs van morir aproximadament 1,7 milions de persones en menys de quatre anys.**

—Aquestes xifres s'han exagerat. Hi va haver moltes morts, i algunes són imperdonables, com diu també el meu client. També hi va haver tortures, això

no es pot perdonar. Però no és encertat de parlar d'un genocidi premeditat. La gran majoria de la gent va morir de gana i de malalties.

—**Però el règim és l'únic responsable d'aquelles privacions.**

—No és del tot cert. Va ser sobretot conseqüència de la política de bloqueig dels Estats Units. No es pot començar la història de Cambodja amb l'arribada al poder dels khmers roigs el 1975. Aquest procés té uns antecedents sagnants: els nord-americans, durant el govern del president Richard Nixon i el conseller de seguretat Henry Kissinger van bombardejar brutalment la població civil de Cambodja al començament de la dècada de 1970.

—**Podríeu citar Henry Kissinger com a testimoni en el procés als khmers roigs.**

—De fet és una cosa que em reservo, però dubto que ell hi aparegui. Encara no veig clar que el procés de Phnom Penh s'acabi portant a terme.

—**Com podeu pensar-ho, això? Per a la preparació del tribunal la comunitat internacional d'estats ha donat més de 50 milions de dòlars al govern cambodjà. Aviat començarà el procés del cas *Duch*, cap de les presons de tortura més dures dels khmers roigs.**

—Potser el procés contra Duch comença aviat, però no el dels altres quatre reclusos: contra l'antic número dos, Nuon Chea; contra els ex-ministres Ieng Sary i Ieng Thirith; ni tampoc contra l'ex-cap d'estat Khieu Samphan. Fracassarà en el prelude, els jutjats de Phnom Penh ja han perdut la credibilitat i la legitimitat.

—**Per què?**

—Només dos exemples del diletantisme de l'acusació: Ieng Sary ja havia estat condemnat per un tribunal cambodjà i el 1996 va ser indultat per un decret reial. Això contradiu totes les normes jurídiques que impedeixen de portar a judici algú dues vegades per un mateix delictes. I el meu client ha de quedar en llibertat perquè el tribunal ha menyspreat drets elementals de la defensa. Malgrat que el tribunal reconeix tres llengües amb el mateix valor, no han considerat important de traduir sinó una part d'un document redactat en khmer al francès. Sense coneixement d'aquest *material de prova*, no

és possible que pugui defensar el meu client...

—**... i ho va expressar ben clar a l'audiència de Phnom Penh, sortint precipitadament de la sala amb un cop de porta.**

—Fins i tot vaig haver de suportar que un jutge recomanés al meu client que es procurés un altre assessorament jurídic. Una vergonya!

—**No creieu, en principi, que els polítics han de respondre pels assassinats en massa o les vulneracions del dret internacionals?**

—Aquest no és el problema principal. El procés al Tribunal de Drets Humans de l'Haia contra Milosevic...

—**... el presumpte criminal de guerra serbi del qual també heu estat assessor legal...**

—... va ser una farsa. Una cosa així sempre fa ferum de justícia dels guanyadors. Això mateix es pot dir dels processos de Nuremberg, però aleshores almenys es van respectar unes certes regles. Per exemple: l'ex-ministre d'Economia del Reich, Hjalmar Schacht, va quedar lliure de tots els càrrecs. El meu client, Khieu Samphan, també era responsable dels afers econòmics, però, comparat amb Nuremberg, davant del tribunal de Phnom Penh ens trobem en l'absoluta il·legalitat. El que fan allà frega la llei de Lynch.

—**La vostra sorprenent comprensió vers els khmers roigs pot ser conseqüència de la relació que tenen en la vostra història personal? Vós coneixeu Pol Pot i Khieu Samphan des de la dècada de 1950, a París.**

—Aleshores jo era un líder estudiantil comunista i tenia contactes amb molts estudiants estrangers dins l'esquerra. De fet, vaig conèixer Saloth Sar, que més tard es féu dir Pol Pot. Era un jove apassionat per Rimbaud, els poemes del qual el commoïen molt. Tampoc no li faltava sentit de l'humor.

—**Humor? Era un assassí de masses. Sens dubte, amb Hitler, Mao i Stalin un dels més terribles del segle passat.**

—El fet és que el més intel·lectual dels estudiants khmers que van estudiar amb una beca del rei Sihanuk era Khieu Samphan. Va escriure un intel·ligent treball sobre el desenvolupament econòmic cambodjà. És cert que jo vaig contribuir en certa manera a la

seva politització: Saloth Sar i Khieu Samphan cercaven, com alguns altres, models per a la lluita anticolonial al seu país. Khieu Samphan es va fer marxista.

—Quan el vau tornar a veure?

—A començament del 2004. Em va dir que necessitava una defensa. Llavors vaig anar a Cambodja i vam passar quatre dies junts a casa seva, prop de la frontera amb Tailàndia, per desenvolupar una estratègia de defensa.

—I com va ser?

—Molt senzilla: el meu client no havia ocupat cap càrrec de responsabilitat a la policia ni en l'aparell de seguretat. Només havia tingut un paper tècnic. Com a autoritat estatal només tenia un càrrec representatiu, però no era responsable de la repressió. És una persona amable. És innocent.

—De debò us ho creieu?

—Sí, és clar. Només volia eliminar una casta política, no els ciutadans que hi pertanyien. Era un idealista que vivia absort en les seves idees revolucionàries. Escolteu: occident sempre vol donar lliçons. Però per ventura pot fer-ho quan, com els Estats Units, fins i tot en guerres per una suposada difusió mundial de la democràcia, mata milers de civils?, quan és responsable de Guantánamo i d'Abu Ghraib?, quan s'ha embrutat tant els dits com França a Algèria?

—L'any 1957, vau defensar molts membres de l'FLN, el moviment d'alliberament algerià, i us vau fer un nom com a advocat. Els vostres clients s'havien rebel·lat contra el colonialisme francès amb mètodes terroristes. En gran mesura us hi havíeu solidaritzat.

—Sí, els ho vaig dir aleshores: "Entenc la vostra ràbia, entenc la vostra lluita, dono suport a això que feu." També aprovava la violència que utilitzaven. Veia l'FLN com un òrgan de la resistència.

—A la vostra vida heu patit tant per arribar a tenir aquesta comprensió pels actes violents?

—Sabeu què? Amb aquesta mena de moda d'ara d'explicar els propis actes, hom ja és una víctima. Em sembla detestable! És cert que el meu pare va haver d'abandonar el càrrec de cònsol a la Indo-xina colonial perquè es va casar amb una vietnamita. Llavors va

anar amb nosaltres a l'illa de la Reunió, el departament francès davant la costa africana, i va començar-hi a treballar com a metge. Sóc un ésser amb un origen doble, però no amb una existència trencada. No he nascut amb ràbia. M'he apropiat aquesta ràbia.

—Tot i això, alguns fills protegits de París deuen haver tingut unes altres experiències.

—De segur que sí. Des de la infantesa he viscut la discriminació. A Madagascar vaig veure una parella europea, tots dos terriblement grassos, que anaven en un *rickshaw* tirat per un nadiu molt prim. Quan volien aturarse, li clavaven una puntada. Ni a un ruc no li ho haurien fet. Des de petit també vaig viure què era la colonització. L'he detestada sempre.

—El 1942 vau pujar en un vaixell

Entrevista de Jacques Vergès amb el president xinès Mao Zedong el mes de març del 1963.

amb destinació a Europa i us vau unir a la resistència francesa contra els nazis. Per què?

—Quan tenia 17 anys, l'any 1942, vaig lluitar a les Forces Lliures de Charles de Gaulle. Volia defensar una França que —paral·lelament a la França potència colonial que detestava— estimava: la França de Montaigne, Diderot, Robespierre i la Revolució. La idea de servir sota el comandament de De Gaulle, algú que havia estat condemnat a mort pel govern francès, m'agradava molt. Ens vam entrenar a Anglaterra i a Algèria i vam lluitar a Itàlia i a França.

—No era molt perillós?

—Sí, en principi sí. Malgrat tot, jo només em vaig fer una ferida obrint unes ostres davant l'illa d'Oloron. Aquí, un tall profund a la mà...

—... perquè és clar que teníeu un àngel de la guarda.

—Sóc immune a les bales. Diguem-ho així.

—El vostre primer gran procés, quan éreu un jove advocat, el vau portar el 1957. Era un cas sense esperança: la defensa de la guerrillera algeriana Djamila Bouhired, acusada d'haver comès atemptats amb bombes en què també havien mort civils.

—Estava totalment de part seva. Era una patriota. A la presó, la van torturar brutalment.

—En aquell procés vau introduir allò que es coneix com a *défense de rupture*, el principi de la defensa mitjançant una contraofensiva política. Per què?

—Els altres advocats francesos a Alger havien mirat d'establir un diàleg amb els jutges militars locals. Per als jutges, l'FLN era una banda criminal. Els presoners algerians, però, veien els seus atemptats com a actes necessaris de la resistència. No hi havia, doncs, un consens sobre els principis en nom dels quals s'havien de jutjar. Per a mi, això significava que havia de desplaçar els esdeveniments fora del jutjat i guanyar-me l'opinió pública en favor dels acusats.

—Va funcionar. Després d'una campanya internacional, en què vau participar, la condemnada a mort va quedar lliure i va acabar essent la vostra companya. El març del 1963 vau anar amb ella a la Xina, i vau prendre te amb Mao Zedong. Com la vau obtenir, una audiència privada amb el president?

—Aleshores dirigia un diari a Algèria anomenat *Révolution Africaine*, que tenia el suport de l'FLN. Els xinesos havien convidat uns quants membres de la redacció a Pequín. Vam tenir unes converses sobre política molt serioses, però la cosa més sorprenent era el vessant humà de Mao; tenia alguna cosa emotiva. Em va preguntar seriosament si jo havia pensat casar-me amb Djamila. Li vaig dir que sí, que ho havia pensat, i em va respondre: "Fes-ho." Era, sens dubte, una relació difícil, però l'amor és una força subversiva.

—Amb els coneixements actuals, sabent que va haver-hi 30 milions de morts de fam com a conseqüència del *gran salt* de Mao, el veuríeu tan positivament?

—Crec que tothom té bones qualitats i punts febles. Vaig tenir la gran sort de conèixer les qualitats positives de Mao.

—També vau conèixer el Che Guevara.

—Sí, a París, acabava d'arribar d'un viatge a Suïssa. La seva primera dona treballava a la nostra redacció. Era impressionant, un home d'un carisma tremend.

—**Més tard també hi ha qui va sospitar que vós havíeu ajudat terroristes. És cert? Mai no us ha passat pel cap d'unir-vos a la causa dels vostres clients?**

—Tenia respecte per allò que molts havien fet, però jo no ho hauria fet.

—**Respecte per terroristes... Com podeu compaginar això amb la vostra consciència, la vostra interpretació del dret?**

—Magdalena Kopp, per exemple, companya de Carlos durant un llarg període, era una jove alemanya que havia estudiat fotografia i volia ser reportera. Va deixar-ho tot i va marxar a l'Orient Mitjà per lluitar al costat dels palestins oprimits. Això és un acte d'altruisme pel qual només puc sentir simpatia.

—**Com a advocat, això no és travessar la línia?**

—Què voleu dir amb això de la línia? La meua maleïda obligació com a advocat és defensar qualsevol, especialment els qui tinguin les acusacions més dures. En segon lloc, no em puc identificar amb aquests actes. Quan el meu client Klaus Barbie em va demanar d'explicar la superioritat de la raça ària en el meu al·legat, li vaig dir que em sabia greu, que no ho podia fer: sóc el *maître* Vergès, un advocat de París, no pas un *obersturmführer* [tinent de la SS].

—**Vau dubtar gaire a acceptar la defensa de l'ex-cap de la Gestapo, el carnisser de Lió.**

—Ni un segon. Al procés de Barbie, l'any 1987, a Lió jo era sol davant 39 advocats de l'altra part. Això ja va ser una raó per a acceptar-ne la defensa.

—**Vau necessitar protecció policíaca arran del fet que, al tribunal, vau posar el mirall davant de França i denunciàreu el col·laboracionisme de molts francesos amb els nazis.**

—La bellesa d'un procés també es mesura per l'empremta que deixa després de la sentència.

—**Com vau trobar Barbie?**

—Era un home sorprenentment normal, cap personalitat destacada. Però tampoc no s'ha d'oblidar que entre els fets que va iniciar i el procés van passar quaranta anys; ja no era el mateix home.

EL TEMPS

Jacques Vergès és l'advocat defensor de Khieu Samphan, ex-cap d'estat dels khmers roigs. A la imatge, monument d'homenatge a les víctimes d'aquest moviment guerriller comunista.

—**Vós ho deveu saber bé: a la dècada de 1970 vós mateix vau desaparèixer. Vau desaparèixer vuit anys sense informar-ne la vostra família, fins ara ningú no sap on vau ser.**

—André Malraux va dir que la veritat d'un home rau sobretot en allò que calla...

—**...això vol dir que no heu pensat mai a revelar aquest secret?**

—Per què ho hauria de fer? Però si és molt divertit que amb el modern aparell policíac ningú no sàpiga on vaig estar durant vuit anys. Hi ha qui suposa que durant aquells anys era amb els khmers roigs de Cambodja, a Palestina, a la Xina i a França. M'ha agradat molt de llegir les meves necrològiques. Era com si un jove de molt talent de sobte hagués desaparegut del món.

—**Accepteu molts casos sense que us paguin. Heu defensat també prostitutes i infants pobres. Com financieu el vostre bufet?**

—Cap problema: també hi ha empreses industrials que represento i que em paguen molt bé. Sempre tinc alguna cosa de sobres.

—**També es parla de potentats africans que suposadament us tenen a la nòmina i que assessoreu. El congolès Moïse Tshombé, que va participar en l'assassinat de Lumumba, n'és un, i també el tirà de Togo Eyadéma, fins i tot denunciat per Amnistia Internacional...**

—... que va fer falses afirmacions. També s'han de tenir en compte alguns límits.

—**Eyadéma, Tshombé i companyia... No hi teniu res a veure, amb aquesta gent?**

—Sí, podria ser, però dit així seria inexacte. Com si un metge diu al seu pacient: "Mireu, teniu la sida, però no m'agraden els negres, els considero uns delinqüents, em fan fàstic. Per això no us puc tractar."

—**Un metge ha de prestar ajut. Com a advocat, no esteu obligat a acceptar tots els casos.**

—Un metge que no pugui veure la sang, el pus ni ferides obertes, és inadequat per a la feina. Si trobeu un advocat al qual no li agrada cap delinqüent, cap criminal ni cap dictador, no és pas diferent.

—**"La meua moral és estar contra tota moral, perquè vol lligar la vida", vau escriure una vegada.**

—Sí, en un llibre autobiogràfic sobre mi de frases d'un periodista: *Le Salaud lumineux* ('El malparit brillant').

—**Podria ser que utilitzéssiu la feina principalment com a provocació intel·lectual permanent?**

—La utilitzo sobretot com a enriquiment intel·lectual permanent. La visió del món canvia amb el temps, ja que funciona des de perspectives diferents. Gràcies a la meua feina conec la visió del món del terrorista i del policia, del delinqüent i dels idiotes, de la verge i de la nimfòmana. I us puc dir que el veig millor.

Brita Sandberg i Eric Follath

Traducció de David Egea